

"Gamle Venner mødes". - Kapitel tyve fra "Carit Etlars MINDER fortalte af ham selv".

Kapitel tyve fra Augusta Etlars

Carit Etlars
MINDER
fortalte af ham selv

Gamle Venner mødes

Det Nordiske Forlag 1896

Fra 1. udgaven.
Fra og med side 203 - til og med side 212.

Professor Monies besøgte en Dag Carit Etlar. Han kom for at hilse paa sin Ungdomsven og for at see sit Portrait af Digteren, som nylig af denne var skjænket til Frederiksborg Musæum. Det var mange Aar siden, at de to Kunstnere havde seet hinanden. Professoren var nu en lille, bleg Mand med kolde, skjælvende Hænder og et melankolsk Smil.

Alle Kunstvenner kjende denne vor ældste Repræsentant for den Retning i vor Malerskole, som Exner med saa stort Talent har dyrket og populariseret. Det er imidlertid næppe Monies 200 udmærkede og følelsesfulde Genremalerier, der ville bære hans Navn til Efterverdenen, skjøndt for Exempel hans fine og inderlige Kunst i "Soldaternes Hjemkomst", "Dansen i Skoven", "En gammel Kone med sin Kat", "Rekruten fra Frederik den Sjettes Tid", "Konfirmandens Besøg", "Pengebrevet" o.s.v. ere Malerier, der ved deres ypperlige Lune, Familielivsskildring og Stueinterieurer samt kunstneriske Komposition bør stilles ved Siden af det Bedste af, hvad dansk Kunst eier i den Genre. De ville tillige vedblive at være historiske Dokumenter af Værd.

Ypperst ere dog Monies Portraiter, af hvilke 700 Stykker have seet Dagens Lys fra den samvittighedsfulde Mesters Haand. Meest bekjendte ere de offentlige Personligheders Billeder, hvoraf enkelte ere skjænkede til Frederiksborg Musæum foruden ovennævnte "Soldaternes Hjemkomst". De fleste af Monies Værker smykke Familiegallerierne paa vore Herregaarde. Professor Phisters fortrinlige Billede, der synes skabt i det Øieblik, da Arv siger: "Hør, Henrik, Du est en stor Skalk", gik tabt ved Christiansborg Slots Brand, et Tab, som den gamle Kunstner regnede blandt sit Livs store Sorger.

Carit Etlar bad Professoren tage Plads i sin sollyse Leilighed.

"Det er en svag og henvisnende, gammel Mand, De har for Dem, kjære Ven", sagde Professoren. "Penselen maa jeg sige Farvel; kan man saa have det godt?"

"Fortæl lidt om Fortiden".

"Jeg kan ingen Ting fortælle; jeg har malet, det er det Hele. Jeg anede ikke engang, at det, jeg gjorde, var godt, og nu er det spredt for alle Vinde. Saadan et Kunstneratelier er jo som et Dueslag: den ene flyver ud deraf, den anden flyver ind. — Jo, vent lidt, jeg kan dog maaske fortælle en ganske morsom, lille Episode. Det var i den Tid med de slesvigholsteenske Kampe. Hertugen af Augustenborg var bleven ældre, og hans Sølvbryllup stod for Døren. Als' Beboere sendte mig et Brev, om jeg vilde tage over til Øen og male Prindsens Børn, næsten et halvt Dusin Prindsesser og Prindser. Der fandtes et tydsk og et dansk Parti paa Øen; Tydskerne vilde have en tydsk Maler Hartmann til at udføre Hædersgaven. Jeg fandt det ganske interessant at skulle male disse fyrstelige Personer og kom derover til de Danske, medens Tydskerne fik deres Maler. Saa malede jeg da disse fem yndige Børn, der forresten vare voxne. — Jeg boede nede i Præstegaarden. En Dag havde jeg sat en af Prindsesserne til Tørring i Vinduet. En af Tjenestepigerne kilede ind til Fruen og raabte, at nu var en af Prindsesserne kommen i Præstegaarden. Huset kom i Oprør, Fruen fik sig pyntet — jo, Prindsessen var i Huset, paastod Pigen — og det blev en komisk Historie!

Den tydske Maler vilde naturligviis gjerne stikke mig ud, og hans Landsmænd opfordrede ham til at give sin Mening tilkjende, da mine Billeder vare færdige. Han kom ind i mit Atelier, hvor Malerierne stode opstillede. Han forblev længe taus; endelig nærmede

han sig til mig, bukkede dybt og sagde:

"Nu trækker jeg mig tilbage. Men tillad mig, før vi skilles, at male den danske Mester".
Saa malede han mig og skjænkede Præstefruen Billedet.

De husker vort Kunstnerliv i Klubben "Det gode Sindelag" henne i Boldhuusgaden? Jeg var med om at stifte den. Der kom ikke en fremragende Størrelse til Byen, uden at han strax lod sig indføre i "Sindelaget". Det ene Selskab affødte det andet ligesom de prægtige Kunstnerkarnevaller, i hvis Direktion jeg ogsaa indtraadte. En Aften husker jeg, at vi havde Løier med Danmarks Loria, fordi en Anden maskerede sig og efterlignede ham saa mesterlig, at de tilsidst kom op at strides om, hvem af dem der var den virkelige Loria, uden at det lykkedes den ægte at overbevise den falske.

I "Det gode Sindelag" mistede jeg mit Maleri af Fru Heiberg. Den talentfulde Skuespiller Christian Schmidt døde, som De veed, og efterlod meget uheldige pecuniaire Forhold. Det greb os dybt, at dette skulde være Enden paa denne Kunstners sprudlende Liv og friske Humor, hvormed han saa ofte havde glædet os Alle. Vi besluttede at gjøre Noget for Enken. Enhver gav Sit dertil.

"Jeg skjænker det Billede der", sagde jeg og pegede paa Fru Heibergs Maleri, som tilfældigviis var udstillet i "Sindelaget".

Mange meente, at jeg hellere maatte give Penge, at jeg senere vilde fortryde det.

"Nei, nu er det givet bort. Behold det".

Der blev raadslaaet. Etatsraad Clausen foreslog at lodde det bort. Saa vandt Foreningen det selv paa de usolgte Numre. Derefter holdt vi indbyrdes Auktion over det i Foreningen. Etatsraad Clausen kjøbte det for fire hundrede Rigsdaler; ved Tombolaen indbragte det elleve hundrede Rigsdaler. Nu er Maleriet i Etatsraadinde Clausens Besiddelse.

Fru Heiberg har i sine Livserindringer udtalt sig meget smigrende om min Opfattelse af hende. Hun siger: "See paa mit Billede, malet af Monies. I dette (hendes femte Portrait) er jeg først færdig med min Personlighed; her seer jeg mit oprindelige Væsen atter træde frem med det dybe Tungsind, der var nedlagt i min Natur, men med Fare for, at dette Tungsind kunde udarte sig til en vis tung, borneret Alvor, der fortærede mig i anstrengende Arbeide, hvor Pligter dominerede Alt. Men endnu fures ikke Trækkene af Bitterhedens eller Harmens Lidenskaber; jeg seer endnu saa stille hen for mig, om der end alt i dette Billede ligger nogen Smerte, som ikke lader sig skjule".

Jeg husker forresten et pudsigt Træk, som Fru Heiberg betroede mig, medens hun sad for mig og ofte pludrede som en Sangfugl.

"Veed De, naar jeg falder paa Scenen, sørger jeg naturligviis for, at det tager sig ud for Parkettet, og at mine Fødder vise sig saa smaa som muligt; derfor vender jeg Fodsaalerne mod Publikum og har malet en sort Rand paa de nye, hvide Saaler. Man lægger da blot Mærke til det Lyse og beundrer mine smaa Fødder".

Engang, da hun var meget glad over mit Arbeide, lovede hun at gjøre mig en eller anden Glæde til Gjengjæld, naar det stod i hendes Magt. Jeg huskede det og bad hende kort efter om at anvende sin Indflydelse til Fordeel for en fattig Statistinde, en Bekjendt af min Hustru. Jeg hørte dog aldrig, at min Henvendelse havde frugt. – Men hvorfor tale om alt det, som nu ligger saa langt tilbage i Tiden?"

Professoren taug og fremtog et gulnet Papir.

"See her et Brev fra min Ven Rosenkilde:

"Da jeg iafte kom hjem fra Theatret blev jeg meget glædelig overrasket ved det smukke, tiltalende Maleri, De har foræret mig. Jeg spurgte jo strax mig selv, hvorved jeg havde gjort mig fortjent til en saa stor Opmærksomhed; men den lille Skygge, som Tvivlen kastede over min Glæde, forjoges øieblikkelig ved Tanken om de glade Timer, vort herlige Samliv har forskaffet os, vore Vandringer i den deilige Skov, hvorfra De har sendt mig et saa smukt Minde, og endelig om vort kunstneriske Broderskab, der tiltrods for de forskjellige Veie dog lader os arbeide til eet og det samme Maal: Det Sande og det Skjønne".

Ja, det var Kammeratliv i "Det gode Sindelag". Der var Kapitain Schack, ham, Frenologen, Maleren; naar han havde Vagt, vare vi Alle nede i Hovedvagten, et heelt Kompagni,

Anton Melby, som morede sig med at fortælle de skrækkeligste Røverhistorier, hvori han selv næsten altid var Helten, Bournonville, Violoncellisten Kellermann, som først blev i godt Humør efter at have spist en stor Beuf; men saa spillede han for os Alle, saa det var en Fryd; Mantzius, som deeltog i vore saakaldte "Professorkomedier" paa Folketheatret og roste mig paa sin brusque og godmodige Maade:

"De var F. . . . g . . . mig den bedste efter mig!"

Min fortrolige Ven var Goldschmidt; ham kjendte jeg fra vor tidligste Ungdom. Han var allerede dengang en eiendommelig Personlighed, en udmærket Søn, opfyldt af dyb Kjærlighed til sine Forældre. Jeg husker for Exempel, at vi engang vare i Skoven sammen med Høsts og Goldschmidts Forældre. Høst bad os at drikke en af de Tilstedeværendes Skaal. Goldschmidt foer i Veiret, slængte sit Glas til Side og udbrød:

"Jeg drikker ikke med. Det var bedre, om De havde drukket min Moders Skaal først".

En anden Gang havde jeg Gilde ude paa Toldbodveien. De veed, jeg byggede selv det rare Huus i Grønningen, som nu Nonnerne har. Til mit Gilde var ogsaa Goldschmidt og hans Søster budne, Faderen derimod ikke. Men saa kom Goldschmidt op og sagde:

"Dersom De vil, at jeg skal komme, maa De ogsaa indbyde min Fader".

Senere flyttede Moderen med Sønnen til Badstuestræde. Tilsidst bleve vi Naboer herude paa Gammel Kongevei og spadserede daglig sammen. Han sagde ofte, at han saae sit Publikum i mig. Enten læste jeg hans nye Arbeider høit, eller han læste dem for mig, efterhaanden som de bleve til. Naar jeg rettede ham, blev han aldrig vranten eller "mopsig", ikke engang, naar jeg begyndte at modsige ham i Nemesis'en. Han sagde da i Reglen saktmodig: "Det har De maaske Ret i". Og hans kjærlige og trofaste Søster Ragnhild nikkede saa mildt dertil. Saaledes blev det ved i en Række af Aar. Vi gik og diskuterede i Frederiksberg Have og sad i Solen.

"Ja, Nemesis tanken virkede mildnende paa hans Ungdoms Krigersind", sagde Etlar smilende. "Var det Tanken om Gjengjældelse, eller en virkelig Trang til at forsone, hvad han maatte have forbrudt? Han kom ogsaa ud til mig i Frederiksberg Allee og udviklede sin nye Theori, rakte mig Haanden og spurgte om vi skulde være Venner. Maaske vilde han forsone Ungdommens Korsarangreb".

"Goldschmidt var mig i flere Henseender til stor Glæde", vedblev Moines, "men jeg misbrugte ham vist ofte. Jeg kunde have Lyst til at forsøge et historisk, større Maleri", sagde jeg en Dag; "men jeg veed ikke, hvad det skulde være".

"Det er jo ganske uhyre nemt", udbrød Goldschmidt. "Lad mig tænke lidt derover. De skulde male den sidste Makkabæerinde, et deiligt Emne, det skal være Herodes og

Marianne. De husker, Herodes lod hendes hele Slægt udrydde. Hun hadede ham, han truede med at tage hendes Liv, hun behandlede ham med Foragt. Saa lod han hende dømmes ved offentlig Ret, og en Ypperstepræst oplæser Dødsdommen for hende; hun tilkaster ham et stolt Blik — seer De ikke det Hele? Det er herligt. Han lader hende henrette; men saa synker han sammen, er heelt herunder".

Sujettet greb mig, altsaa, jeg malede et Billede derom, 4 Alen langt. Det kom paa næste Udstilling. Det, som interesserede mig meest ved denne Historie — nei, græmmer mig, voldte mig sjælelig Lidelse den Dag idag, er, at jeg ødelagde det, gennemskar mit Herodesbillede, skjøndt flere Mestre, bl. A. Marinemaler Sørensen, sagde, at der var Figurer deri, som vare fuldt ud Rembrandtske. Jeg ødelagde det, fordi jeg syntes en Tilskuer betragtede det ironisk. Saaledes har jeg alletider været; saa snart der kom noget iveien, saa væk med det. Jeg øvede selv den strengeste Kritik over mine Arbejder; men den Gjærning fortrød jeg bittert, skjøndt jeg aldrig har havt nogen Tro til mig selv.

Saa dan har jeg forøvrigt ofte ødelagt mine Malerier, for Exempel Bournonvilles og Johan L. Heibergs; senere kom der Bud fra Norge, om jeg endnu var i Besiddelse af dem.

Saa døde Goldschmidt, som De veed, af Forblødning. Det kom mig ikke uventet; vor fælles Læge havde forberedt mig paa hans Død. I sit sidste Øieblik saae Goldschmidt, at der var Blod omkring ham.

"Hvad er alt det Røde her?" spurgte han. "De har spildt vor gode Viin".

Jeg mistede min bedste Ven og savner ham meget. — Nei, man skulde aldrig være kommen ind paa Kunstnerbanen, som avler Ærgjerrighed. Man burde være blevet en dygtig Haandværker".

"Deres Land og Deres Børn takker for hvad De har været for dem".

"Mine Børn", ytrede Professoren, og hans Ansigt lyste. "Ja, min Familie er min Helligdom. Tre Gange blev der budt mig Plads i Akademiet — som De veed, er mit Atelier daarligt — men jeg tog ikke mod Tilbudet, fordi min Hustru, den Engel, hellere vilde boe herude sammen med sine Søstre, og for den Slags Følelser bør alle andre Hensyn vige. Nu ere de Allesammen døde; det var et forgjæves Offer, jeg bragte dem. Idag er jeg en eensom og melankolsk, gammel Mand".

"Gaaer De aldrig mere ud?"

"Jo, min Søn og jeg var forleden ude i Nørrebroes Theater; vi røg vore Cigarer og drak en Kop The og lo af, hvad vi saae. Vi skal Skam snart derud igjen. Jeg har godt af lidt Adspredelse; saa lever jeg op paany. — Som sagt, nu har jeg kastet Penselen og slaaer mig til Bogen. Det er den gamle Historie, jeg for Tiden læser, om Jødernes Hjemkomst fra Babylon, hvorledes det kloge Folk øieblikkelig gjenoprettede deres Akademistole. Vi staae i moralsk Henseende uhyre langt tilbage for hine Tidens alvorlige Stræben mod Forædling. Hvilken Dybde i deres Sentenser! Det er dog vor Forædling, det Hele kommer an paa — og vi troe, at vi ere gaaede fremad, ja, vi ere nogle Helvedes Karle, er vi.

See, nu er det igjen Apriludstilling; iaar er jeg ikke med længer. Der falder mig en Vise ind, jeg engang lavede til en Foraarsudstilling; jeg er ogsaa Digter, maa De vide. De skal høre min Vise, inden jeg gaaer".

Den gamle Maler begyndte med blød og rystende Stemme til en Melodi af "Ungdom og Galskab" at synge:

Hvis et godt Raad I følge vil,
lad os da nyde Øieblikkets Glæde.
Husk, at saalænge Verden, den var til,
har kun Sorg og Glæde her haft Sæde.
Kunstneren har nu malet, modelleert
Mennesker, Landskaber, Sviin og Køer og Heste;
men vent nu, til det bliver kritiseret,
først saa veed man, hvad der er det bedste.

Hvis man saa ret belæres vil,
saa bli'er man narret slemt April.
Nu, kjære Venner, lad os klinke paa
hver en god og ærlig Fremadstræben.
Lad saa Een meer, en Anden mindre naae,
kun Ærlighed i Hjertet som paa Læben.
Hvis man saa for Alvor ret blot vil,
saa blir man narret ei April.

Den fordem saa feirede Kunstner var nu en Olding, der med bøiet Hoved lyttede til det fjerne Liv, hævet over Døgnets Kampe, medens hans Hjerte endnu slog varmt for det Smukke og Gode. Han havde sikkerlig i sit Livs Aften naaet den Høide, hvortil Manddommen i dens stærke Lidenskabers Tid sjældent naaer: Resignationens Fred, der lever sit rigeste Liv i og for Andre.

----- 0000000 -----